

فناوری اطلاعات در کارکردهای قضایی و دادگاه

تحت نظر دادگاه الکترونیکی

سعید نوری آزاد

شاید چند سال پیش برای یافتن نشانه‌ای از فناوری و پیشرفت لازم بود در شهر جستجو کنید و به دنبال آثار آن بگردید، اما امروزه تقریباً همه‌جا فناوری‌های نوین را می‌توان به وضوح دید، به خصوص در فناوری اطلاعات.

این تعبیر شاید کاملاً درست نباشد، اما فناوری اطلاعات برای سازمان‌ها مثل روغن است برای ماشین‌های مکانیکی، که کمک می‌کند آنها در بهترین شرایط و با کمترین مشکل کار کنند، و از این رو گفته می‌شود فناوری اطلاعات علمی است برای بهتر شدن.

دادگاهی روی فضا

دادگاه الکترونیکی در حقیقت دادگاهی است که در آن کاغذ دیده نمی‌شود. ارتباط با شهروند و حتی خواننده و خواهان می‌تواند مجازی باشد و یا در شرایط ایده‌آل دادگاه می‌تواند واقعا وجود نداشته باشد و تنها در یک محیط مجازی ارتباطی با ایجاد رابطه همزمان (آنلاین) بین طرفین برگزار شود. این کار چیزی دور از ذهن نیست و امکانات ارتباط تصویری در ایران مانند بسیاری کشورهای دیگر نیز وجود دارد، اما تا حصول نتیجه واقعی و نمود یافتن خدمات قضایی آنلاین راه زیادی باقی است.

موضوع دادگاه الکترونیکی (e-Court) مانند دفتر کار الکترونیکی است ولی با این تفاوت که ساختار خاص تر و جوانب احتیاط بیشتر است. یک دادگاه الکترونیکی از یک نرم افزار جریان داده‌کاری تشکیل شده است که به یک بانک اطلاعاتی ثانویه (2LDB: Second Level Database) و یک شبکه نرم افزاری فرزند (Child Network Software) متصل است. هر دو اینها متعلق به یک مجتمع قضایی است، و همین مجتمع قضایی متصل است به یک بانک اطلاعاتی اولیه یا فوقانی (Super level DB) و شبکه نرم افزاری مادر (Parent Network Software) که چندین هزار رابطه میان این بانک‌های اطلاعاتی و رده‌های مراجع مختلف وجود دارد. در حالت معمول و با در نظر گرفتن امکان ورودی گرفتن اطلاعات به صورت دیجیتال از میدادی خارجی، اجزای ساختار یک سیستم دادگاه الکترونیکی اولیه این گونه است:

- ۱- دریافت دادخواست
- ۲- تفکیک دادخواست‌ها
- ۳- تعیین نوبت دادرسی اولیه
- ۴- دادرسی اولیه
- ۵- صدور قرار و یا درخواست کارشناسی
- ۶- دادگاه اصلی (دریافت مستندات و کلا)
- ۷- صدور حکم
- ۸- دستور به اقدام حکم.

در اجزایی که گفته شد چیزی مزاد بر یک سیستم اداری مشاهده نمی‌شود و تمام اجزا در لایه اداری و دفتری تبادل اطلاعات می‌کنند، پس می‌توان تمام آنها را با یک سیستم نرم افزاری بدون واسطه‌های محیطی

به یکدیگر متصل کرد. به عبارت ساده‌تر دادگاه الکترونیکی در حالت نرم افزاری چیز خارق‌العاده‌ای نیست، و شبیه یک سیستم دبیرخانه عمل می‌کند. نکات حساس این سیستم در ۲ نقطه باید مورد توجه قرار گیرد: اول آن‌که این سیستم قبل از اجرا باید به دقت مورد مطالعه قرار بگیرد تا سیستم نهایی بر حسب نیاز و خواسته‌های آن حوزه طراحی و اجرا گردد، دوم آن‌که این سیستم‌ها باید دارای ضرایب امنیتی بالاتر از معمول باشند تا در شرایط حساس نیز امکان رسوخ و نشت اطلاعات موجود نباشد.

مراحل الکترونیک شدن

برای ایجاد یک دادگاه الکترونیکی ابتدا باید از

عکس: Gatech.edu

مرحله بعد پیاده‌سازی نهایی است یعنی باید کارکنان آموزش ببینند و سامانه در اداره راه‌اندازی شود. این مرحله قطعاً سخت‌ترین مرحله کار است به دلایل زیر:

- اولین دلیل سخت بودن کار، خاصیت انسانی آن است، یعنی هر انسانی به طور طبیعی در مقابل تغییر مقاومت می‌کند. حال در رویه‌های اداری و سازمانی که چندین سال با آن خو گرفته شده است، تغییر، یک انقلاب واقعی است.

- به لحاظ آموزش و رضای کردن کارکنانی که اعتقادی به ناکارآمد بودن سیستم سنتی ندارند این کار یکی از زمان‌برترین و حساس‌ترین مراحل است و در آن باید مانند سایر انواع پیاده‌سازی فناوری اطلاعات در سازمان مدیریت ارشد کاملاً پشتیبان کار باشد و به نقاط ضعف و قوت آن آگاه.

- قضات و کلا دستگاه قضایی به لحاظ خصلت عدم انعطاف‌پذیری انسان‌ها در مقابل این تغییر بنیادی احتمالاً مقاومت می‌کنند و این کار را قدری دشوارتر می‌کند.

زیرساخت

دادگاه الکترونیکی حلقه میان دادگاه سنتی و دادگاه

مجازی است. پس برای رسیدن به ایده‌آلی به نام دادگاه مجازی باید از گذرگاه الکترونیکی شدن بگذریم.

این گذر نیز به بستریابی نیاز دارد. اولین بستر لازم بستر قانونی است. یعنی باید قوانین راه‌اندازی و نحوه استفاده از این نوع سیستم برای مصرف‌کننده مشخص باشد و نیز موارد لازم برای مواقع حساس پیش‌بینی شوند. دسته دوم نیازمندی‌ها یک بانک اطلاعاتی مناسب است که تصمیم‌گیری این بر عهده تیم ارشد برنامه‌ریزی در هر کشور است. و همچنین نوع و زبان پایه برنامه نویسی را نیز تیم‌های اصلی سیاست‌گذار تعیین می‌کنند. نیازمندی‌های سخت افزاری نیز به دو دسته سرور و کاربر تقسیم می‌شود. سرورها و تجهیزات شبکه طبق استانداردهای اولیه و بنابر کاربرد و حجم کار تهیه می‌شود، اما استاندارد کلی برای استفاده یک کاربر موارد ذیل است:

- یک کامپیوتر استاندارد با سیستم عامل واحد.
- شبکه گسترش دهنده.
- پست الکترونیکی.
- نام کاربری و کلمه عبور که به درخواست ریاست دادگاه صادر می‌شود و در آن سطح دسترسی فرد مشخص می‌گردد.

امنیت دادگاه

همان‌طور که برای دادگاه معمولی تعداد زیادی مامور و نگهبان لازم است، به همان ترتیب مراتب امنیتی باید در دادگاه الکترونیکی به اجرا درآید. دادگاه الکترونیکی برای تامین امنیت و محفوظ ماندن مستندات باید از موارد امنیتی مانند SSL استفاده کند و بر لزوم استفاده از یک سیستم عامل امن و نفوذناپذیر تاکید کند. گذشته از اینها آموزش و افزایش مهارت کاربران باعث می‌شود کار نفوذگران به مراتب مشکل گردد چرا که بر اساس بررسی‌های شرکت امنیتی سیمان‌تک در سال ۲۰۰۶ بزرگترین تهدید سازمان‌ها به سارقان اطلاعات، استفاده از کاربران ناشی است.

دادگاه الکترونیکی از نوع ایرانی

در کشور ما از حدود ۶ سال پیش اقدامات گسترده‌ای برای الکترونیکی‌سازی قوه قضاییه انجام شده است و هم اکنون تمامی سیستم‌های ثبت و بایگانی به شکل الکترونیکی در آمده‌اند و همچنین دادرسی در دادگاه‌های عمومی هم اکنون می‌تواند از طریق ویدئو کنفرانس انجام شود.

تصویب قانون جرایم رایانه‌ای و اجرای آن در قوه قضاییه و همچنین فعال شدن دفتر بررسی جرایم رایانه‌ای کمک کرده است تا خود این قوه نیز مسیر الکترونیکی شدن را به سرعت پیماید. یکی از اصلی‌ترین مزایای این طرح که از بین رفتن اطاله دادرسی است با دستور مستقیم ریاست قبلی این قوه به انجام رسیده است.

این مقاله برگرفته از مضمون این کتاب است:

Cyber law - Washington post

- Jeff Raymond - 2006

همچنین می‌توانید برای مطالعه در این زمینه این کلید واژه‌ها را در اینترنت جستجو کنید:

Internet law, Digital law,

Modern life law, e-court